

BİR YAŞAM ETİĞİNİN İÇİNDEN

Sibel Horada ile ilk karşılaşmamız yerinden edilmiş bir ağaçtan geriye kalan parçaların arasında olmuştu, deyim yerinde ise bir ağaç kalıntısının içinde tanışmıştık. Kendisi ile konuşurken yüzündeki müthiş karakteristik çiller, az rastlanır bir kahverengi; sonbahar yaprağı saç rengi ile yerdeki ağaç parçaları ilginç bir uyum gösteriyordu. Sözümlü ettiğim *29. Günümüz Sanatçıları* sergisinde galerinin orta yerine yaydığı *Hiç Var Olmamış Gibi* adlı o iş, konuşmasında dikkate değer bir hassasiyet ile dikkate değer bir kendinden eminliği barındıran bu kişisindi. Bugün, içinde onun sanatına dair pek çok anlam taşıdığına emin olduğum kahverengi, gerçekten de o karşılaşmada yapıt ile sanatçının ortaklaşa yaydığı bir titreşimdi. O günden sonra süregelen dostluğumuzda onun toprağın rengi ile ne denli barışık biri olduğunu hep düşünmüşümdür. Günlük hayatında olduğu kadar *Sürerli Anıt*, *Kayın Ormanından Empresyon*, *Topuz*, *Yangın Günlükleri*, *Boşluğu Düşünmek* başta olmak üzere Horada'nın sanatında kahverengi dikkate değer bir olgu kanımca. Toprağın, ağacın olduğu kadar doğada çürüyen, başkalaşan her şeyin bir yerinden büründüğü bu renk bana öyle geliyor ki onun için yere; temel olana, yerleşik olana ve diğer yandan da süreli olana; dönüşen ve başkalaşan unsurlara denk düşen bir anlam taşıyor. Malzemeye ve onun zaman ve fiziksel koşullar içindeki başkalaşımıyla ilişkisi bu denli belirgin olan bir sanatçı içinse bu hiç de şaşırtıcı durmuyor.

Bir süredir Massachusetts'ten Sibel Horada'nın ilk önce *Büyük Çayır Sergileri 2018* kapsamında Komşuköy'de yetiştirdiği fasulyelere, ki Horada bu bitkinin yayılıp büyümesi için tasarladığı form ile o bahçede şüphesiz bir anıt fikrini de ortaya koymuştu, şimdi ise Depo'daki *Bir İç Mekan Bahçesi* başlıklı toprağı, umutla yeşertmeyi ve kuşkusuz çürümeyi de doğallığından içinde taşıyan sergi hazırlıklarına pür dikkat tanık oluyorum. Henry David Thoreau'nun doğduğu ve doğaya ilişkin sayısız kitaba imza attığı şaşırtıcı zenginlikte bitki dünyası olan bu eyaletin doğasını hayretle keşfetmem ile Sibel Horada'nın İstanbul'da yetiştirdiği fasulyelerin büyümesini izlemem ve son olarak Depo'daki sergi mekânına yine anıtsal formda bir toprak ve kompost düzeneği yerleştirip hem ekim hem geri dönüşüm alanı yaratacak olmasını öğrenmem aynı zamana denk geldi.

Thoreau'nun, doğum yeri Massachusetts'e bağlı Concord şehrinin bitki ve ağaçlarının mevsimsel hareketlerine ilişkin gün ve gün yazdığı notları içeren 2016 yılında Yale Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanan *Thoreau's Wildflowers* adlı kitap ile bir süre önce tanıştım. Toprakta olup bitenleri dikkatle izleyip günlük tutan Thoreau ile Horada'nın uzun zamandır evinin bahçesinde bitki yetiştirme çalışmaları, paralelinde bu son iki sergide bitkilerle olan uğraşı ve bu uğraşın kendisini onun terimleriyle söylersem 'süresiz anıt'a, yaşayan bir hafızaya dönüştürme çabası arasında bir bağ görmeye başladım. Sibel Horada bahçenin ayrıık otlarını da faydalı bularak

onlarla savaşmayı reddettiği enginar yetiştirme sürecini anlatırken *Diktiğimiz enginar fideleri birkaç ay büyüdüler, sonra küçüldüler ve öylece kaldılar... Bütün yaz meyve veremedi, aynı boyda direndiler. Enginarlar hâlâ yaşıyor ve sağlıklı görünüyorlar.* diyor. Thoreau ise:

16 Mayıs 1854

Kabak yarın çiçeklenir. Defnenin çevrelediği büyük eğrelti, muhtemelen bir Osmunda Claytoniana, şimdi 60 cm. Koyu başlı eğrelti çok yakında yeşille kaplanacak.

18 Nisan 1858

Bir karahindiba açtı - yarın polen döker.

Bitkilerin hallerini gün ve gün izlemek toprağın potansiyellerine olan inancın bir uzantısı. Fakat Thoreau ne kadar yalnız bir gözlemciyse Horada bir o kadar davetkâr. Depo'daki sergiyi tüm detaylarında ve sürecinde bitmiş bir sunum değil ziyaretçilerin katılımına açık bir bahçe-atölye, paylaşım ve üretimle yaşayan bir bellek mekânı olarak tasarlama arzusu bunun göstergesi. Daha önce *Yangın Günlükleri* sergisi İzmir yangınına ilişkin söyleyecekleri olanlarla nasıl bir sözlü tarih belleğine dönüşmüşse, bu sergide de paylaşımına açık bir toprağın etrafında bir hafıza birikecek. Aynı ekseninde sergisine başka sanatçıları da davet etmesi, Horada'nın kişisel sergi formatını nasıl cömertçe yeniden şekillendirdiğinin de bir örneği. Bu sergiye davet ettiği Gülşah Mursaloğlu'nun, bulunduğu ortamda bitkilerin ömrünü uzatacağını öngördüğü silika jellerden oluşan çukuru hem kendi fantastik gerçekliğinde hayat bulacak hem de onun bitkileriyle ilişkilenecekken, Cevdet Ereğ'in halihazırda mekânın dış pencere demirine tutturulmuş içerisi-dışarı olgusunu sorunsallaştıran *Parmaklıklarda İki Çift Taraflı El* yerleştirmesinin içeriden daha iyi görülebilmesi adına pencere önündeki geçici duvarı kaldırması, yani bu işi de sergiye bir anlam olarak katması oldukça jestüel. Açılıştaki KeKeÇa'yı beklemek konulu bir performans için sergisine davet eden Sibel Horada'nın sergi alanında yer açtığı kitap projesi ise aylar içinde tamamlandığında tüm belleğin 'süresiz anıt'ı olacak kuşkusuz.

Bir İç Mekân Bahçesi, diğer canlıların ihtiyaç duyduğu besinleri vermede hâlâ çok cömert olan toprağın, doğanın her gün hunharca yok edilmesine bir yaşam etiği olarak da karşı duran, halihazırda o iyi yaşam etiğinin sınırlarında nefes alan bir sanatçının sergisi. Depo gibi bellek çalışmalarıyla eşsiz önem taşıyan bir mekânda katılımcı anlayışta bir toprakla diyalog sergisini gündeme getirmesi de bu açıdan Sibel Horada'nın yaşamı ile sanatının ortak bir damarı olarak okunabilir. Bu sergide yeşertme, verim alma kadar toprağın ve bitkinin öngördüğü bir çürümeyi de mekâna yerleştireceği kompost makinası fikriyle sahiplenen Horada, malzemenin başkalaşmasına, dönüşmesine olan merakını yine açık bir biçimde bize gösteriyor. Toprakta alınan tekrar toprağa iade edileceği kompost düzeneği burada işleyen şiirsel bir makina;

toprağın ve bitkilerin ondan sonsuz verim almak isteyen insanoğlunun boyunduruğuyla değil, kendi gerçeklikleriyle de var olduklarını hatırlatan... Daha nce *Bir Mekânın Tüketilme Denemesi* adlı sergide tarihe karışacak bir makinanın sesine nasıl kulak vermemizi istedi ise Horada burada da doğanın tüm hallerini kucaklayan bir hareket ve yeniden üretim alanı tasarlamış gözüküyor.